

3 ТВОРЧОГО ДОРОБКУ ПОПЕРЕДНИКІВ

ФУНДАМЕНТАЛЬНА БІБЛІОТЕКА КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ У СПОГАДАХ ЇЇ ТВОРЦІВ

Приходько В.К.¹ З історії повстання українського університету в Кам'янці на Поділлі / В.К. Приходько ; упорядник та автор передмови В.Р. Адамський. – Хмельницький : ПП Заколотний М.І., 2012. – 103 с.

На першій-же засіданню Комісії стало питання й про університетську бібліотеку. Університет без бібліотеки – не університет, розпочати справу купівлею книжок – це значило витратити сотні тисяч карбованців, яких, до речі, ще зовсім не було. Крім того, в той час, коли й Москва й Петербург були одрізані од України, а за кордоном ще точилася війна, дуже багато чого й не можна було дістати. І тут запанував принцип організації з допомогою громадянства: було висунуто ідею (не пам'ятаю ким, можливо, що якраз Огієнком) створення університетської бібліотеки – властиво, основ її – шляхом зібрання пожертв книжками. Як згадую, ця ідея знайшла одностайну підтримку цілої Комісії і ось тут виявилася користь притягнення до справи будівництва Університету преси і представників усього населення Кам'янця. Редактор Фукс одразу на засіданню Комісії урочисто заявив, що для цієї мети він дає сторінки своєї газети і буде увесь час безплатно уміщати заклики до пожертв книжками й друкувати прізвиська жертводавців.

Представники жидівського і польського населення, з свого боку, заявили, що це населення охоче спричиниться до того, щоби бібліотека молодого Університету була, по можливості, якнайбагатша... Запрошений в комісію власник електричної Вольфман зазначив, що він буде уважати для себе честю всю електричну проводку в будинках Університету зробити цілком безплатно [с.62-63]...

Дуже добре йшла справа організації бібліотеки. Фукс розійшовся і почав уміщати оголошення про збирання книжок для бібліотеки на цілу першу сторінку своєї газети. Оголошення супроводжувалося відповідними прихильними статтями.

Представники польського й жидівського населення також виконали свою обіцянку, – справа Університету в Кам'янці якось непомітно стала справою найширших кругів його громадянства і книжки з цілого міста – російські, українські, французькі, німецькі, польські, жидівські та на інших мовах – пливли широкою річкою. Спочатку ці дари, коли не помиляюсь, приймала «Просвіта», але швидко справа набрала остільки поважних розмірів, що до неї – лише для

¹ **Приходько Віктор Кіндратович** (1886-1982) – український громадсько-політичний і державний діяч. Народився 31 січня в с. Княжполі Баговицької волості Кам'янецького повіту Подільської губернії в родині садівника. Навчався у початковій школі в Ярмолинцях, далі – у Приворотському духовному училищі (1895-1899 рр.) та в Подільській духовній семінарії (1899-1905 рр.), вищу освіту здобув у 1912 р., закінчивши юридичний факультет Київського університету св. Володимира. Член Української Центральної Ради. У 1918 р. – голова Подільської губернської народної управи. 22 жовтня взяв участь у відкритті університету. У 1919 р. – міністр юстиції Директорії УНР. Перебуваючи в еміграції (у Ржевиці біля Праги) 1930 року написав свої спогади «Повстання Українського Державного Університету в Кам'янці на Поділлі».

самого приймання книжок – треба було приділити спеціального чоловіка. Огієнко прислав із Києва пана Величка¹ і це був урядовець Університету [с.65].

В зв'язку з організацією бібліотеки, від деяких польських поміщиків, що покинули свої зруйновані революцією маєтки, поступали пропозиції набути дуже дешево їх часто надзвичайно цінні книгозбірні. В тих книгозбірнях зустрічались старовинні книжки в різних мовах, – раритети надзвичайної ваги. Пропонувались також для музеїв та кабінетів речі великої художньої вартости, зразки старовинного мистецтва. Все це набувалось у свій час дідами і прадідами сучасних поміщиків під час їх поїздок за кордон і переховувалось у цих старих польських гніздах на Україні [с.69].

* * *

Приходько В. Під сонцем Поділля : спогади. Ч. 2 / В. Приходько ; упоряд. і автори передм. Ю. Легун, О. Кравчук. – Вінниця : ТОВ «Консоль», 2011. – 416 с.

Крім того, у зв'язку з університетом, були й інші турботи: засідали три чи чотири підготовчі комісії, провадилась збірка книжок для університетської бібліотеки – і я мав до всього того певний стосунок [с.346].

* * *

Пашенко О.М.² Матеріали до життяпису / О.М. Пашенко ; упорядн., автор передм. В.Р. Адамський. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2012. – 469 с.

Найважливіша підстава для університетських студій, особливо для таких факультетів, як історично-філологічний, правничий, богословський, це – бібліотека. Як створити бібліотеку нового університету в такі часи, коли книжки в дослівному виразі не було де й як дістати: ані з-за кордону, ані в краю. В той час книжка тільки нищилась, попросту палилася в печах, продавалася на вагу як із приватних рук, так і з закладів... Як же було вив'язатися з цього першорядної ваги завдання? Асигнування мало що помогли б. Бібліотеку для Кам'янецького Університету почали «стягати» і численними партіями з наукових закладів, і окремими книжками з приватних рук.

Підставою дія бібліотеки послужили збірки, які привіз Ректор Огієнко з собою з Києва, зібравши дублікати з вищих шкіл (академії духовної, університету і ін.) і державних книгозбірень Києва. З цим дорогоцінним скарбом прибув і спеціальний урядовець, виконуючий обов'язки Бібліотекаря Іван Сливка, сільський учитель, що в 50 літ став студентом історично-філологічного факультету, слухачем колишнього свого учня – Ректора Огієнка.

Крім цього, до Університету спроваджено випадково з великими зусиллями дві значні бібліотеки. Про одну бібліотеку, що переховувалась десь у Могилеві, заявила сама власниця, бо не мала сили вже її охоронити, ані вивезти. Добилася сама до Кам'янця, спеціально з тим, щоб продати свою біблі-

¹ Насправді це був І.Г. Сливка, на якого ректор І. Огієнко поклав виконання обов'язків бібліотекаря.

² **Пашенко** (Шульмінська) **Олімпіада Михайлівна** (1879-1972) – педагог, культурно-освітня та громадська діячка. Народилася 1879 року в с. Серби Могилівського повіту Подільської губернії в родині учителів. Навчалась у місцевій початковій школі. У 1888 р. – учениця другого класу Кам'янець-Подільської жіночої Маріїнської гімназії. Активний член Подільської «Просвіти». Член Української Центральної Ради. Ініціатор заснування в м. Кам'янці-Подільському вищого навчального закладу. У 1919-1920 рр. – голова Кам'янець-Подільської повітової народної управи. У 1920 р. з сім'єю емігрувала до Польщі.

отеку Університетові. Купили на віру, за списками. Спровадити її до Кам'янца взявся студент С. Квасницький. Ніхто собі не уявляв, як це зробиться.

Вже надобре почалися повстання на місцях против Гетьманщини, йшло розброєння австрійських і німецьких військових відділів, а то й просто стали проявлятися розбійницькі напади... На місцях не знали, якої влади слухати. Хоч студ. Квасницькому надавали всяких перепусток, – і від військових команд, і від губерніального комісара Поділля, але найбільш імпонувала й оберігала сама назва вагону з університетським майном: «Бібліотека для Кам'янець-Подільського Університету». Це впливало магічно і на великих, і на малих місцевих урядовців: як то, серед такого полум'я й грому десь іще є Університет, і ото студент без усякої охорони пробивається з величезним скарбом – джерелом для науки [с.371]. Вагон причіплювали до якого-будь потягу, він посувався далі, часом стоячи серед поля вночі під час стрілянини. До того ж вагону, вже в Жмеринці чи в Вінниці, вскочили два студенти – делегати Київського студентства до Кам'янца, – агітатори за нову владу Директорії. Коли прибули на двірці «Кам'янець» і зателефонували до Університету, п. Ректор Огієнко вислав свою карету для прибулих і кілька платформ зо студентами за книжками. Мало не задушили товариші від радості колегу Квасницького, що, збідований пригодами в дорозі, але сяючий від щастя, мав трохи комічний вигляд, бо високо над головою тримав якісь старовинні порцелянові забавки (родинна пам'ятка), які обіцяв власниці бібліотеки доставити з Могилева до Кам'янца. Бібліотека була дуже цінна: в більшості література російська, цінні фахові книжки, а саме головне, – численна книгозбірня чужомовна: англійська, французька, німецька література. Було чим потішитися – в ті часи загального розруху це було велике придбання...

Другий великий вклад в Бібліотеку теж придбано випадково. Селяни повідомили до Губерніального Комісаріату, що в якомусь маєткові, далекому від Кам'янца, zostався без власників і обслуги панський двір, майно якого селяни не мають засобів оберегти. Післано туди й виявилось, що серед усякого залишеного добра була велика бібліотека. Книжки забрано для Університетської Бібліотеки; між ними було багато старовинних польських книжок, цінних про українське національне питання, а також екземпляр старої французької енциклопедії Вольтеровських часів... Усе в дорогах оправах, все мало багатий вигляд.

Менші збірки, але дуже цінні, подарували проф. П. Бучинський з природничих наук, і протоіерей Є. Сіцінський – з богослов'я й україніки. Велику свою бібліотеку – понад 5000 томів – позоставив університетові й Ректор Огієнко.

В погоні за книжками не тільки збірками, але й поодинокими екземплярами, нишпорили студенти по якихось таємничих криївках під мостами через Смотрич, на Карвасарах, по розвалених ліп'янках, трохи не по печерах надбережних скель, де, між іншим, пошукували старого Литовського Статуту, що мав бути в двох екземплярах, – польський знайшовся, а український був знищений. Взагалі на тих Карвасарах роздобувалися цікаві речі, – там же в якогось бідака куплено найбільшого килима для Університету, оздоба ректорського кабінету [с.372].

Число книжок уже на початку досягло до 30 тисяч томів, крім бібліотеки Богословського факультету, до якого перейшла цілковито ще численніша фундаментальна бібліотека Кам'янець-Подільської Духовної Семінарії, і містилася окремо.

Найчисленніший розділ Бібліотеки був історично-філолог. факультету (красне письменство й наукові книжки); найцінніші наукові речі – природничого факультету з бібліотеки П. Бучинського й Кам'янецького Природознавчого Т-ва.

Величезна праця провадилась для доброї організації Бібліотеки. Працювали й тут під керівництвом спеціаліста студенти й учителі. Треба було розі-

братися в усіх придбаннях і даровизнах, розташуватися, скласти каталоги і, накінець, упорядкувати кожну книжку, бо були то переважно вживані книжки, а навіть знищені. При Бібліотеці була своя палітурня.

А спішити треба було. Ото ж у бібліотеці рійно було від працівників, що завзято й невпинно працювали; а тут надходили все нові й нові транспорти книжок. Не зоставалися в пожертвах позаду не тільки кам'ячани, а навіть – з повіту. Старий довголітній сільський учитель¹, що на протязі більше 40 літ своєї служби на свої малі збереження зібрав свій єдиний скарб – бібліотеку, склав їх у кілька скриньок і доставив у дар Університетові... А до того ще й сам вприсився, вже старий сивий дідок, на працю до Університетської Бібліотеки, і з радісним усміхом лазив по драбинках, наклеював значки, підклеював аркуші, обмилював кожну книжку, як живе створіння, своєю щирою опікою, – бодай хоч чим-небудь прислужився такому великому й такому близькому ділу [с.373].

Кам'янецький Університет не будувався, як будуються офіційні заклади, – замкнено, механічно, за суворо встановленим планом, а кожна комашка зо своєю навіть малою грудочкою мала вільний доступ до його будування...

Бібліотека була розташована в двоповерховій залі, в високих спеціальних шафах від долівки аж до стелі; в певному порядку складалися книжки із зазначенням номерів. Була система трьох каталогів: 1) порядкового хронологічного, 2) систематичного за спеціальностями, й 3) алфавітного з вказівками про кожну книжку. Номери всіх трьох каталогів були на книжці, так, що легко було обслуговувати й орієнтуватися.

* * *

Биковський Л.² Бібліотека Кам'янець-Подільського державного українського університету : спомини / Л. Биковський. – Нью-Йорк ; Вінніпег, 1949. – 10 с.

Бібліотека була відчинена для вжитку з початку 1918 року, мала свій окремий регулямін, затверджений університетським сенатом, і свій постійний штат урядників [с.374].

Одночасно при Університеті, в приміщенні колишньої церкви, почала громадитися й фундаментальна Бібліотека. Книгозбір її склався переважно з різноманітних дарів окремими книжками й цілими збірками. Дарували не тільки численні приватні особи багатьох національностей, але й різні установи наукового й урядового характеру [с.3].

¹ Цим учителем був батько Олімпіади Пашенко Михайло Федорович, завідувач Великокарабчівської початкової школи, просвітник, громадський та освітній діяч.

² **Биковський Лев Юстимович** народився 10 квітня 1895р. у с. Вільхівці Звенигородського повіту Київської губернії в сім'ї лісничого. Після початкової домашньої освіти став учнем реальної школи в Києві (1904 р.). У 1905-1912 рр. навчався в Звенигородській семирічній комерційній школі. У 1912-1915 рр. здобував вищу освіту на металургійному ф-ті Петербурзького політехнічного інституту, згодом – у Петроградському лісничому інституті, 1918-1919 рр. – у Київському географічному інституті. Наприкінці 1918 р. – урядовець Міністерства закордонних справ УНР, у цей час захопився бібліотекознавством і періодично працював у Національній (згодом Всенародній) бібліотеці при Українській академії наук. У вересні 1919 р. переїхав до Кам'янця-Подільського, де був прийнятий на роботу до університетської бібліотеки другим помічником (перший – М. Ясинський). Восени 1919 р. вступив до «Кам'янець-Подільського бібліотечного товариства», яке очолював С.О. Сірополко. У бібліотеці працював до середини травня 1920 р., опублікував низку бібліотекознавчих бібліографічних праць. З 1921 р. перебував в еміграції, активно працюючи в царині бібліографії, бібліотекознавства. Помер 1942 року.

* * *

Дорошенко Д.¹ Мої спомини про недавнє минуле (1914-1920 р.) : науково-популярне видання / Д. Дорошенко. – К. : Темпора, 2007. – 632 с.

У великій залі на першому поверсі окремого середнього крила містилася бібліотека. Вона швидко зростала і вже в січні нараховувала в собі коло 10000 томів. З Києва встигли привезти комплекти видань тамошніх наукових інституцій, а зі Львова – комплект видань Наукового товариства імені Шевченка. Пізніше до університетської бібліотеки вступило багато книжок з фундаментальних бібліотек місцевих середніх шкіл та місцевих інституцій. Спеціально наука українознавства була доволі добре представлена в молодій бібліотеці. Поверхом вище над бібліотекою містилася церква, де правив службу Боже о. Юхим Сіцинський, відомий український діяч і заслужений історик Поділля. Служба правилась українською мовою [с.413].

* * *

Біднов В.² Перші два академічні роки українського державного університету в Кам'янець-Подільському (уринок із спогадів) / В. Біднов // Кур'єр Кривбасу. – 1997. – №69 -70. – С. 64-74.

Стараннями ректора збільшено й університетську бібліотеку. Остання за два роки настільки розрослася, що книги рахувалися на десятки тисяч томів. І давала багато матеріалу для наукових праць. Особливо в області наук гуманітарних. Нелегко було знайти сталого бібліотекаря, а тому обов'язки його послідовно виконували Ів. Сливка, М. Плевако, Л. Биковський, С. Сірополько та ін. До університету переведено й архіви деяких закритих установ. В кінці 1919 р. придбано літографські каміні для літографування викладів. Тут виготовлено 3 чи 4 курси, в тім курс сферичної тригонометрії, читаний Ол. Аленичем [с.72].

* * *

Огієнко І.³ Рятування України : на тяжкій службі своєму народові / І. Огієнко. – 2-ге вид., допов. – Вінніпег : Видання Товариства «Волинь», 1968. – 96 с.

1920.І. На клопотання Міністра Огієнка Українська Державна Гімназія ім. Ст. Руданського в Кам'янці передала університетові більше тисячі цінних старих книжок, серед них багато українських стародруків [с.51].

¹ **Дорошенко Дмитро Іванович** (1882-1951) – український історик, літературознавець, бібліограф. Член Української Центральної Ради. У 1918 р. – міністр закордонних справ Української держави. У 1919 р. обраний на посаду приват-доцента Кам'янець-Подільського державного українського університету.

² **Біднов Василь Олексійович** (1874-1935) – історик Української церкви, науковий та громадсько-культурний діяч. Член Української Центральної Ради. У 1918 р. запрошений на посаду екстра-ординарного професора історії української церкви історико-філологічного ф-ту Кам'янець-Подільського державного українського університету. З січня 1919 р. – декан богословського ф-ту цього університету. Член комісії з перекладу Біблії українською мовою, голова Кирило-Мефодіївського товариства в Кам'янці-Подільському.

³ **Огієнко Іван** (1882-1972) – український вчений, політичний, громадський та церковний діяч, мовознавець, педагог. У 1918-1920 рр. – ректор Кам'янець-Подільського державного українського університету. В добу Директорії УНР (1919 р.) – міністр освіти, головноуповноважений уряду УНР в окупованому польськими військами Кам'янці-Подільському.

Білецький Л.Т.¹ Мої спомини (1917-1926 рр.) / Л.Т. Білецький ; підготовка тексту, вступна стаття та іменний покажчик В.Р. Адамського. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2013. – 239 с.

Тут мене зустрів Іван Сливка, що на перші часи пізніше завідував бібліотекою, а тепер був безпосереднім сторожем майна, що зводилося до помешкання і книжок, які лише збірлися до купи. Він проінформував мене, в якому стані знаходиться помешкання, що все ще в стадії підготовчій, що ще нічого немає готового. Побачивши конкретно помешкання, заглянувши в усі просторі кімнати – майбутні аудиторії, я радів душею, що незабаром через який – небудь місяць – два тут загориться духовне життя нове і на нових академічних засадах [с.128].

Коли я мав виїхати з Києва, за дорученнями ректора професора Огієнка, накупив книжок, які разом із мою бібліотекою, бібліотекою професора Огієнка багажем їхали до Кам'янця. Відповідного помешкання ще не було визначено. Поки що для бібліотеки було призначено дві невеликих кімнати, вище праворуч сходів, що вели на гору. Іван Сливка всі книжки, що поступали з місцевих бібліотек як дуплети, чи від приватних осіб, що дарували, як основу для бібліотеки, а таких осіб було досить навіть із міста Кам'янця, реєстрував і складав на полиці, які для того були зроблені, чи на столи. Всю цією підготовчою працею віддав Комітет по організації Університету [с.133].

На авдієнції я отримав доручення як декан історично-філологічного факультету вести прелімінарні розмови з тими, хто хотів-би працювати в Кам'янець – Подільськiм університетi, а також закуповувати потрібні книжки в книжних склепах та здобувати видання в наукових установах та високих школах, які такі видання мали. За це останнє доручення я взявся в першу чергу; перш за все я обігав усі книжні склепи і відібрав усю наукову літературу й твори письменників на сторону і попросив списати й видати рахунки та скерувати як закуплене майно університету. Удалось дістати мені й 6 томів на німецькій мові В. Вундта «Volker psychologie», філософічні твори Іюдя та інших письменників, яких імена вже й позабував; обігав також і наукові установи, в яких здобув усі їх видання: «Київські Універси» – Київські тетські звісткія», «Чтенія 0[бщест]ва Нестора Летописца», «Архив Юго-Западной Россіи» зі всіма додатками, «Записки Київського Наук[ового] Т[овариств]ва ім[ені] Т. Шевченка», деякі річніки «Киевская Старина», «Літерат[урно] Науков[ий] Вісник» і багато інших. Все це було зібране і рахунки на уплату лише закуплених книжок я представив ректорові проф[есору] Огієнкові, по яких книжки були оплачені [с.149].

Але одною із поважних праць історико-філологічного факультету була участь у виданні органа Університету: «Записки Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету». Але ця справа вийшла й однією із найсумніших справ факультету. Університет розпоряджав і грошима на це видання; але йому цьому органі не повелось. Спочатку факультетом на редактора «Записок» був визначений проф. української мови І. Огієнко; але через те, що проф. Огієнко через різні інші справи адміністративні був примушений одмовитись, то факультет на редактора визначив доцента славістики М. Драй-Хмару. Другою причиною, що «Записки...» не почали друкуватися із самого початку була та, що Університет не мав своєї друкарні, а через різні політичні

¹ **Білецький Леонід Тимофійович** (1882-1950) – український літературознавець. У 1917 р. – співробітник Генерального секретарства по народній освіті, з 1918 р. – приват-доцент Кам'янець-Подільського державного українського університету, декан історико-філологічного факультету, редактор газети «Життя Поділля».

заверюхи ціни за друк остільки скакали й були високі, що університет не мав змоги підняти цю справу. Але після першого приходу большевиків друкарня [Свято-Троїцького] братства була в таких умовах, що, не пам'ятаю з яких причин, вона перейшла у цілковите розпорядження університету. Це було р[оку] 1919 восени. Ще р[оку] 1918, коли університет розпочав свою академічну діяльність, правління першим томом «Записок...» ухвалило розпочати друкувати історичне заснування університету, його відкриття і всі матеріали зв'язані із самим відкриттям: Грамота Гетьмана про заснування університету, закон про це саме, ухвалений Радою Міністрів, всі міністерські накази, зв'язані із затвердженням університетського академічного персоналу та життєписи професорів і доцентів університету [с.187]. Але щось сталося (добре вже не тямлю), що підготовлені й передруковані всі ці матеріали, що переховувалися на руках Ректора Проф[есора] Огієнка якимись чином десь затратились і до виготовлення других копій із оригіналів було ухвалено розпочати друком р[оку] 1919 з II тому Записок. І тоді на основі ухвал факультетів та поданого матеріалу до друку правління визначило щось аж вісім томів Записок: другий том був призначений для студій історично-філологічного факультету, третій і четвертий томи – для богословського факультету, який мав друкувати переклад «Діань св[ятих] Апостолів», які виготовлювала спеціальна комісія, перекладаючи із грецької мови за допомогою лагінських, старословянських і інш[их] джерел; п'ятий том був призначений для правничого факультету, шостий – для фізично-математичного, сьомий і восьмий знов для історично-філологічного факультету, і в цих томах мав друкуватися мій курс історії української літератури до Котляревського, що був прочитаний в університеті і складав два томи. Як бачимо матеріалу було досить і праця була дуже поважна; були гроші й була друкарня; невідповідний був лише редактор, який усю справу замаринував так, що на протязі цілого року не вийшло ані одного тому Записок. Розпочався друком II-й том, але встигло вийти лише дві чи три відбитки: здається початок вступу до історії української мови, відбитки моєї студії: «До питання про початок історії української літератури» (полеміка д[окто]ра Ів. Франка з акад[еміком] В. Істриним), а поза тим більш нічого. Прийшли більшовики в літі р[оку] 1920 до Кам'яниці і весь дальший набір був розсипаний і вся дальша справа загинула. Таким чином ані один том Записок не побачив світа¹ [с.188].

Крім того, члени історично-філологічного факультету дуже діяльну участь брали в Комісії по перекладу св[ятого] Письма на українську мову, яка була зорганізована деканом проф[есором] В. Бідновим при богословськ[ом] факультеті. В склад цієї комісії входили такі члени богословського факультету, як проф[есор] Біднов, проф[есор] Неселовський, доценти: протоіер[ей] о[тець] Євфимій Сіцінський, о[тець] П. Табінський, Любарський і інш[і], а від історично-філологічного факультету – проф[есор] Євг. Тимченко і я; крім того, був запрошений зі сторони поет Володимир Самійленко. Комісія від довшого часу під головуванням проф[есора] С. Тимченка перекладала Діань св[ятих] Апостолів. Переклад вже близився до кінця; частина вже набиралась і мала вийти друком у 3 та 4 томах «Записок Кам[янець]-Под[ільського] Державного Українського Університету», але приход большевиків припинив усю працю Комісії й друкування. І переклад «Діань» так на світ і не з'явився. Лише дві коректури примірника «Діань» зберіг проф[есор] Біднов, із яких один у проф[есора] Біднова, а другий у доц[ента] [Т...] [с.189].

¹ 1920 року були опубліковані у вигляді відбитків із 2 тому «Записок» праці О. Аленича, Л. Білецького, Л. Бялківського, С. Мясківського В. Гериневича, П. Клименка, П. Клепаського, Ю. Сіцінського та 5 і 7 томи «Записок».

* * *

Биковський Л. Бібліографія / Л. Биковський // Наш шлях. – 1920. – 20 лют. – Ч. 34. – С. 3-4.

Тому одною з перших справ української суспільности тепер повинно бути основивання народних бібліотек. Тільки вони дійсно зредемутизують культуру й освідомлять народну масу та піднесуть її до степеня свідомої нації в новочаснім значінню того слова. Це завдання очевидно і мав на меті пан Сірополко¹ – бібліотекар Кам'янець-Подільського українського університету випускаючи в світ нову книгу з обсягу бібліотекознавства: Сірополко С. Народні бібліотеки. Організація та техніка бібліотечного діла. Накладом Вид. Відділу Под. Губ. Нар. Управи 1919. Кам'янець-Подільського. Друкарня Под. Губ. Нар. Управи т. 8 сторн. 1-22+2 нунумерованих. Обкладинка з жовто-сірого паперу. На обкладинці навкруги титула маєтья вінетка чорною фарбою в виді прямокутника з хрестиків. Кількість накладу невідома. Видана чепурно. Оглав. I) Народні бібліотеки та їх значення. II) Участь місцевого населення в бібліотечній справі. III) Внутрішня організація бібліотеки. IV) Бібліотекар, його роль і обов'язки. V) Техніка запису в бібліотечній справі. VI) Справоздання про діяльність бібліотеки. VII) Доля інтелігенції взагалі та народного вчителя зокрема в бібліотечній справі. Додаток: звіт про діяльність бібліотек. Правила бібліотек та інструкція бібліотекареві [с.4].

Таким чином зі змісту видно, що автор дав поради – інструкцію по заступуванню невеликих народних бібліотек та їх ведення. Завдання – це він виконав дуже старанно і вміло. Поруч з приступною мовою треба одмінити популяризацію нових принципів в бібліотечній справі та прийомів в бібліотечній техніці. До першої відносятья елемент суспільности, а до другої паспортна система абонементу, децимальна бібліографічна система в систематичному каталогіві, бібліотечна статистика і т. и.

В книзі маютья другорядні неясності й пункти, з привоу яких може бути скілька різних думок, але все це цілком анулюетья популярним викладом і уміщенням вище зазначених нововвеуень та принципів, які суть останнім словом американського та міжнародного бібліотекознавства. Кожен культуртрегер по позашкільній освіті, а зокрема бібліотекар, повинен мати у себе цю корисну книжечку і не один, я гадаю, інтелігентний працівник на полі народної освіти закинутий де-небуу в глухе село з ширюю подякою помяне автора цієї книжки [с.4].

* * *

Сливка І.² Бібліотека Кам'янець-Подільського державного українського університету / І. Сливка // Свято Поділля: одностеуна газета. – Кам'янець-Подільський : Вид – во Подільського Українського товариства «Просвіта». – 1918. – 22 жовт. – С. 7-8.

Пан Ректор Університету, маючи на увазі, що на кроках свого життя новий Університет має силу перешкод на дорозі до найкращого розвоу, бо його упо-

¹ Сірополко Степан Онисович (1872-1959) – український громадський діяч, педагог, основоположник українського книгознавства та бібліотекознавства, бібліограф. З 25 грудня 1919 р. – по 10 травня 1920 р. очоловав фундаментальну бібліотеку Кам'янець-Подільського державного українського університету.

² Сливка Іван Григорович (1869-1922) – учитель І.І. Огієнка. У 1918-1922 рр. – виконуючий обов'язки та помічник бібліотекаря фундаментальної бібліотеки Кам'янець-Подільського державного українського університету.

рядкування під час теперешньої небувалої дорожнечі вимагає надзвичайних коштів, відразу енергійно почав дбати про бібліотеку і звернувся до громадянства з щирим проханням прикласти і свою долю до збудування нового культурного огнища і подарування в бібліотеку Університету книжок, що їх тепер немає змоги придбати навіть за великі гроші. Заклик Ректора дарувати Університету потрібні задля науки книжки не зістався «гласом воюючого в пустині».

Перший щасливий внесок зробив декан фіз.-мат. факультету професор Бучинський. Він подарував університету всю свою цінну спеціальну вже бібліотеку. Поки що від проф. Бучинського вже поступили в бібліотеку книжки, що зараз будуть потрібні студентам кількість цих книжок – 244, ними заповнена вся велика шахва. Меж цими книжками багато з таких, що мають велику ціну і що їх тепер не можна купити нізаякі гроші.

Другий початок зробило Подільське Церковне Історико-Археологічне о-во. По проханню пана Ректора воно подарувало Університетові 59 стародрукованих книг, 30 томів «Актось», изданных Виленской Археограф. Комиссією і 30 книж. різного змісту. Подарунок цей дуже цінний.

Київська Духовна Академія по проханню п. Ректора подарувала Університету 4 великих ящики різних книжок. З ящики вже одержано. В цих ящиках 796 [книг]. Миж ціми книгами мають дуже велику ціну з наукового боку «Труды Киевской Духовной Академіи» за всі роки, починаючи з 1860 р. і до цього року.

25 вересня б. року присяжний довірений Михайло Олександрович Альтер звернувся до п. Ректора з таким листом: «Въ моемъ ряспорядженіи находится до 70 книгъ по медицине, оставшихся послѣ смерти врача Зельмана Менделевича Оксмана. Согласно желанию дочери покойнаго Марии Соломоновны Альтеръ, книги эти отдаются мною в даръ библиотеке Каменец-Подольскаго Университета».

10 жовтня пан директор Кам'янець-Подільської комерційної школи Володимир Іванович Мазінг у відповідь на заклик п. Ректора прислав в Університет 256 кн. З книжками п. Мазінг прислав такого листа: «Препровождая при сем 256 кн. в 178 названіях, оставшихся по смерти отца моего доктора И.Р. Мазинга, покорнейше прошу принять их как скромную лепту мою в библиотеку университета».

Крім цього бібліотеці Університета подарували свої видання такі видавництва: 1) «Союз» Харківського Кредитового Союзу Кооперативів, 2) «Українська школа», 3) «Серп і Молот», 4) «Грунт», 5) «Вернигора», 6) «Дзвін».

Пан Прусевич і декотрі з професорів Кам'янецького Університету теж подарували в бібліотеку свої праці і свої власні книжки. Зараз в Бібліотеці Університету находиться 1686 дарованих книг [с.7].

Сливе половина цих книг в оправі. Є надія, що кількість подарованих книжок незабаром значно збільшиться, бо п. Ректор має звернутися про дарунків книжок до всіх інституцій.

По особистому проханню п. Ректора Преосвященний Пимен обіцяв наказати по всій Подільській єпархії посилати стародруковані книжки до бібліотеки Університету [с.8].

* * *

Університетське життя // Наш шлях. – 1920. – 26 берез. – Ч. 61. – С. 4.

Звіт читальні Університету за лютий. Відвідувань було 1488, читачів 1247. Читальнею користувалися студенти факультетів: Іст.-фил. – 60, фіз.-мат. – 70, сільськогосп. – 28, правн. – 40 і богосл. -15; разом 218. Приватні читачів (з дозволу Ректора) було 40.

Добірку підготувала І. І. Кушнір